

12. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

5. ÜNİTE – TİYATRO

www.edebiyatokulu.com
Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak
Sitesi

Orhan Asena, Hürrem Sultan

- Üç perdelik bir tiyatrodur.
- Tarihi bir olaya dayandırılarak oluşturulmuş bir metindir.
- **Hürrem Sultan** bu eserde kıskançlık, hırs, intikam ve annelik gibi tüm duygularıyla anlatılmaya çalışılmıştır.
- Eserde yazar **diyalog ve monolog** tekniklerini kullanmıştır.
- Eserde hâkimiyet ve gücü elinde bulundurmak isteyen bir kadının yaşamı anlatılmıştır.

Orhan Asena (1922 – 2001)

1. Şiir, öykü ve tiyatro türünde eserler kaleme almış, en çok tiyatrolarıyla tanınmıştır.
2. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş, çocuk hastalıkları uzmanıdır.
3. Sanat hayatına yazdığı "**Masal ve Kıt Kanaat**" adlı iki şiir kitabı ile başlamıştır.
4. Sonraki yıllarda tiyatroya yönelen sanatçı, tiyatrolarında güç kavramı üzerinde durmuş ve bu tarzda eserler kaleme almıştır.
5. Tiyatro kahramanlarını bulunduğu çevrede hâkimiyet kurmak isteyen tipler olarak çizmiştir.
6. Eserlerinde **tarihi konular** önemli bir yer tutar.

Önemli Tiyatro Eserleri

Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe, **Tanrılar ve İnsanlar**, **Hürrem Sultan**, Fadik Kız, Yalan, Atçalı Kel Mehmet, Kocaoğlan

Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosunun Özellikleri

1. Toplumsal değişimle birlikte tiyatro türünde de farklı konular işlenmeye başlanmıştır.
2. Bu dönem tiyatrolarında genellikle toplumsal sorunlar, bireyin iç dünyası ve kuşak çatışması gibi konular ele alınmıştır.
3. Tiyatrolarda **her kesimden karakter** kullanılmıştır.
4. Bu dönem tiyatrolarında sade, açık ve somut bir dil anlayışı benimsenmiştir.
5. Ele aldıkları kahramanlarla sosyal problemleri yansıtmaya çalışmışlardır.
6. Eserlerde **gelenek ve görenekler** de önemli bir kaynak olarak kullanılmıştır.
7. **Temalar** genellikle çatışmalar üzerine kurgulanmıştır.

Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosunun Yazarları ve Önemli Eserleri

- **Orhan Asena** – Tanrılar ve İnsanlar, Hürrem Sultan, Atçalı Kel Mehmet
- **Haldun Taner** – Keşanlı Ali Destanı, Fazilet Eczanesi, Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım
- **Güngör Dilmen** – Midas'ın Kulakları, Midas'ın Altınları, Canlı Maymun Lokantası
- **Vedat Nedim Tör** – Sanatkâr Aşkı, Hep ve Hiç
- **Cevat Fehmi Başkut** – Ayarsızlar, Buzlar Çözülmeden
- **A. Turan Oflazoğlu** – IV. Murat, Kösem Sultan, Genç Osman, Sokrates Savunuyor
- **Turgut Özakman** – Töre, Ah Şu Gençler, Fehim Paşa Konağı
- **Refik Erduran** – Cengiz Han'ın Bisikleti, Karayar Köprüsü
- **Necati Cumalı** – Nalınlar, Yaralı Geyik
- **Recep Bilginer** – Sarı Naciye, Gazeteciden Dost, Yunus Emre, Mevlana
- **Sabahattin Kudret Aksal** – Kahvede Şenlik Var, Şakacı
- **Muzaffer İzgü** – İnsaniyetin, Kara Düzen

Cevat Fehmi Başkut, Paydos

- Türk edebiyatının önemli tiyatrolarından biridir.
- **Yurt dışında sahnelenen ilk Türk tiyatrosu** örneğidir.
- Üç perdelik bir oyundur.
- Orta sınıfın dramları ele alınmıştır.
- Eser döneminde o kadar ses getirmiştir ki plağa okunmuş, radyolardan yayımlanmıştır.

Cevat Fehmi Başkut (1905 – 1971)

1. Tanınmış bir gazetecidir. Önemli tiyatro eserleri kaleme almıştır.
2. Cumhuriyet Dönemi Türk tiyatrosunun en önemli yazarlarından biridir.
3. Toplumsal yergilerle dolu duygu yüklü tiyatro eserleri kaleme almıştır.
4. Tiyatroları genel olarak Batı edebiyatındaki **entrika komedileri** tarzındadır.
5. **Tiyatrolarında** kusursuz tipler ile bütün kusurları üzerinde barındıran tiplerin çatışmaları ele alınmıştır.
6. Tiyatrolarında gazeteciliğin getirdiği geniş bir gözlem anlayışı vardır.
7. **Eserlerinde** iyi-kötü, Batılı-Doğulu, memur-amir, köylü-şehirli gibi çatışmaları seyircinin kolaylıkla fark edebileceği şekilde ele almıştır.

Önemli: Cevat Fehmi Başkut tarafından yazılan “Paydos” yurt dışında sahnelenen ilk Türk tiyatrosudur.

Önemli Tiyatro Eserleri

Paydos, Buzlar Çözülmeden, Büyük Şehir, Küçük Şehir, Sana Rey Veriyorum, Kadıköy İskelesi’nde, Koca Bebek, Kleopatra’nın Mezarı

Güngör Dilmen, Midas’ın Altınları

- Bu eser **Midas Üçlemesi** (Midas’ın Kulakları, Midas’ın Altınları, Midas’ın Kördüğümü) olarak bilinen tiyatro eserlerinin ikincisidir.
- Kaynağını **Yunan mitolojisinden** alan bir oyundur.
- Bu eserde **Frigya Kralı Midas**’ın altın tutkusu üzerine kurgulanmıştır.
- Gözü altından başka bir şey görmeyen Midas, bu tutkusuyla çevresine ve halkına eziyet etmiştir.
- Eserde son derece başarılı bir Türkçe kullanılmıştır.
- Şiirsel bir dille oluşan bu eserde akıcı, anlaşılır bir dil kullanılmıştır.
- Eserde olaylar trajikomik bir dil ve mizah anlayışıyla sunulmuştur.

<http://edebiyatokulu.com/> Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi

Güngör Dilmen (1930 – 2012)

1. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Filoloji Bölümünü bitiren sanatçı, Amerika’da tiyatro eğitimi almıştır.
2. Günümüz sorunlarını **tarih ve mitolojiden** esinlenerek ortaya koymuştur.
3. Eserlerinde **trajikomik olayları** mizahi öğelerle başarılı bir şekilde anlatmıştır.
4. Tiyatrolarında ele aldığı kahramanlarının iç dünyalarını başarılı bir şekilde yansıtmıştır.
5. Türk edebiyatında absürt tiyatronun önemli yazarlarından biridir.
6. Tiyatrolarındaki şiirsel yön, eleştirel özellikler, espri gücü yazarın başarılı olmasını sağlamıştır.
7. Tiyatro yazmak dışında masal ve tiyatro çevirileri de yapmıştır.

Önemli Eserleri

Tiyatro: Midas’ın Kulakları, Midas’ın Altınları, Midas’ın Kördüğümü, Canlı Maymun Lokantası, Troya İçinde Vurdular Beni, Kurban, Akad’ın Yayı, İttihat ve Terakki, Ben Anadolu, Aşkımız Aksaray’ın En Büyük Yangını, Ayak Parmakları
Çocuk Oyunları: Mavi Orman, Kuyruklu Masallar

Absürt (Anlamsız – Saçma) Tiyatro

1. Korku, anlamsızlık, umutsuzluk, toplumdan uzaklaşan insan tipinin öne çıkarıldığı tiyatrolardır.
2. Edebiyatımızda 1960’lı yılların sonuna doğru etkili olmuştur.
3. Absürt tiyatro ile kurgusal ve anlamsal açıdan geleneksel tiyatronun dışına çıkmıştır.
4. Bu tarz tiyatrolarda bazen zaman ve mekân unsurları kullanılmamıştır.
5. Neden-sonuç ilişkisi önemsenmemiş, arka plana itilmiştir.
6. Geleneksel tiyatrodaki yer alan kronolojik zaman akışı kırılmıştır.
7. Soyutlamalara başvurulmuştur.

Türk Edebiyatında Absürt Tiyatronun Önemli Yazarları

- Güngör Dilmen,
- Aziz Nesin,
- Melih Cevdet Anday,
- Ferhan Şensoy,
- Sermet Çağan

Necati Cumalı, Yaralı Geyik

- Eserde tutkularını, hayallerini, para ve koltuk sevdasını geri planda bırakarak fikirlerini gerçekleştirmek isteyen kahramanın hikâyesi anlatılmaktadır.
- Bu tiyatro 16 tablodan oluşan iki bölümlük bir tiyatro eseridir.
- **Kaynağını** folklorlardan (kültürden), Anadolu'nun değerlerinden alan bir eserdir.
- Eserde **klasik bir vaka dizisi** yer alır.
- Eserde doğa ile insan iç içe verilmiştir.
- **Lirik bir anlatım** kullanılmış ve şiirsel bir üsluba yer verilmiştir.
- Yazar, eserde yöresel bir konudan evrensel bir temaya yönelmiştir.

Necati Cumalı (1921 – 2001)

1. Hukuk Fakültesi mezunu olan sanatçı, kısa bir süreliğine avukatlık yaptıktan sonra ideallerini gerçekleştirmek amacıyla avukatlığı bırakarak sanata yönelmiştir.
2. Tiyatro dışında şiir, hikâye, deneme ve önemli romanlar kaleme almıştır.
3. Bazı tiyatro, roman ve hikâyeleri filme çekilmiştir.
4. **Ulusal tiyatronun** oluşmasını sağlayan sanatçılardan biridir.
5. Konularını genellikle yerli kaynaklardan almıştır.
6. Eserlerinde mekân olarak genellikle Batı **Anadolu ve Urla** yöresini kullanmıştır.
7. Sanatçı; renkli, farklı ve canlı kahramanlarıyla tiyatromuza yeni bir soluk getirmiştir.

Önemli Eserleri

Şiir: Güzel Aydınlik, İmbatla Gelen

Hikâye: **Susuz Yaz, Dilâ Hanım**, Ay Büyürken Uyuyamam

Roman: **Tütün Zamanı, Acı Tütün**, Yağmurlar ve Topraklar, Viran Dağlar

Tiyatro: **Nalınlar, Boş Beşik, Ezik Otlar**, Derya Gülü, Gümü, Devetabanı, Kristof Kolomb'un Yumurtası

Deneme: Şiddet Ruhu, Etiler Mektupları

Türk Edebiyatında “Geyik” Motifi

Türk geleneğinde önemli bir yere sahip olan bu **motif** Türk edebiyatında da sıkça kullanılmıştır. Birçok türde kaleme alınan eserlerde bu motife rastlamak mümkündür.

Türk edebiyatında “geyik” motifi özellikle Cengiz Aytmatov’un romanlarında sıkça karşılaşılan bir motiftir. Cengiz Aytmatov, “**Maral Ana**” olarak nitelediği bu motifi eserlerinde sıkça kullanmıştır.

“**Geyik**” motifinin kullanıldığı önemli eserlerden biri de Yaşar Kemal’in “**Üç Anadolu Efsanesi**” adlı eseridir. Bu eser “**Köroğlu, Karacaoğlan ve Alageyik Efsanesi**” adlı üç bölümden oluşur. Yaşar Kemal **Alageyik Efsanesi** adlı bölümde geyik avına çıkan ve bunu bir tutkuya dönüştüren, sonunda bu tutkusundan dolayı canını kaybeden Halil’in yaşamını bir efsane şeklinde dile getirir.

“**Geyik**” motifi, şiir, tiyatro, roman, hikâye, masal gibi türlerde sıkça kullanılmış bir motiftir. Özellikle geyik yavrusu avlamanın uğursuzluğundan söz edilmiştir. Anadolu’da yaygın bir inanış olan yavru geyik avlamanın uğursuzluğu türkülerde, oyunlarda, efsanelerde yerini almıştır.

“**Geyik**” motifi hem sözlü gelenek içinde efsaneleşen hikâyelere dönüşmüş hem de birçok yazar birçok edebi türde bu motifi eserlerinde kullanmıştır.

www.edebiyatokulu.com

Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi

